

"ד, י' סיון תשס"ד

מסכת חולין קכ"ח-קל"ד

גליון מס' 262

השבוע בגליון

- ♦ מתנות כהונה בחוץ לארץ
- ♦ האם הכהנים שבימינו כהנים
- ♦ ברכת פדיון הבן בשם ובמלכות, הכיצד?
- ♦ פדיון הבן ומתנות כהונה בטקס אחד
- ♦ תקנות רבני ירושלים

- ♦ שני מאכלים הנתונים בקדרת מים, נחשבים מאכל אחד
- ♦ מתנות כהונה בימינו

ף שצומח מן העץ!
יאת העולם, יש מאין
פריד בין המחוברים ולחבר את המופרדים
יעת פת המוציא באופן שכל הככר יגרר אחר
רנסה

בזב עכבר שחציו בשר וחציו אדמה

שצומח מן העץ!

בר שחציו בשר וחציו אדמה". יש דבר כזה.

י הדף היומי יגלו השבוע את הנאמר במשנתנו, כי קיים סוג עכברים שאינו מתרבה
ך העולם, אלא מתפתח מן העפר! סוגייתנו מתייחסת להגדרתו ההלכתית של עכבר
ה אשר מת בעודו באמצע ברייתו, חצי עפר חצי אדמה. שהרי, מאכל שנגע בשרץ מת
מא, ויש לדעת, מה דינו של מאכל שנגע בחלק העכבר שעדיין עשוי עפר.

להסיר ספק מלב המפקפקים בקיומה של בריה זו, כותב הרמב"ם בפירושו למשנה:
א עניין מפורסם מאד, אין מספר לרוב המגידים לי שראו זה". שנים רבות אחר כך,
י גם ה"תפארת ישראל" (בועז אות ב'), להדוף את טענות המפקפקים בנאמר בגמרא,
הסתייעות ב'לינק', מן המפורסמים שבחכמי אומות העולם בארץ אשכנז, אשר
ר בספרו "אורוועלט", על קיומו של עכבר כזה.

בות הנידון בגמרתנו על טיבה של בריה נדירה זו, המרדכי (סי' תשל"ה) מתייחס
רו לבריה נוספת המופיעה יש מאין. הוא מספר על זן מסויים של עופות, אשר גדל
זאילנות!!! ונותר מחובר בחרטומו לאילן, עד שהוא מתנתק מן האילן, נופל למים
חיל את חייו (ראה "דרכי תשובה" סי' פ"ד אות ק"ע). עוף זה הוא בעל סימני טהרה, ונחלקו
ות כיצד להתייחס אליו. כעוף רגיל שמותר לאוכלו אך יש לשוחטו, או כשרץ
זור באכילה, או כפרי שאינו זקוק לשחיטה ואינו מוגדר כלל בעל חיים, שהרי צמח
עץ.

דכי כותב, כי אביו מסר לו בשם רבינו תם, כי מסוגייתנו מוכח שעוף זה בוודאי
נחשב כגידולי האילן אלא כבעל חיים, שהרי בגמרתנו מבואר, שהעכבר, הגדל מן
קע, מטמא מאכלים לאחר שהפך לבשר ומת. לו היה גידולי קרקע, לא היה מטמא.
ין, כי רבי יוסף קארו מצא לנכון להקדיש סעיף ב"שולחן ערוך" (יו"ד סי' פ"ד סעי' ט"ו)
כה זו: "מיני עופות הגדילים באילן ותלויים באילן בחרטומיהן, אסורים משום
השורץ על הארץ".

את העולם, יש מאין: בעל התוספות יום טוב מציין, כי קיומן של בריות אלו יש בו
לסתום את פיותיהם של "מאמיני הקדמות", שהעולם הוא קדמון, קיים מאז
דם, משום שאינם מאמינים שניתכן בריאה יש מאין, ומתקשים להבין את הנאמר
רה הקדושה (בראשית א/בד) "תוצא הארץ נפש חיה", שהבהמות והחיות נבראו מן
מה. והנה, לפנינו מציאות של בריאת חיים מן העפר, יש מאין, כדוגמת מעשה
שית.

בזב אוכל שנפרס ומעובה במקצת ... אם אווזו בקטן וגדול עולה עמו

פריד בין המחוברים ולחבר את המופרדים

גיינתו אנו למדים, כי ייתכן מקרה שאדם טמא יגע במאכל, אך חלק מן המאכל
ד יטמא, ולא כולו. המדובר הוא על גוש בשר שנפרס לשניים, כמעט, לא לגמרי,
ן נותרה שכבה דקה שלא נפרסה, המחברת בין שני החלקים. האם יש להתייחס

דבר העורז

בזכות המצווה

זה לא מכבר, עסקו לומדי הדף היומי בהלכות
העוסקות בנטילת ידים. מכתב מעניין ביותר,
הגיענו בימים אלו, והוא נושא בחובו סיפור
מרתק, אודות מצוות נטילת ידים.

המעשה הזה סופר על ידי הגאון רבי י. ש.
אונגר שליט"א, רבה של קהילת חוג חתם
סופר בבני ברק, ששמעו מדודו הרב ראובן
ברגר ז"ל, תלמידו של הצדיק רבי שלמה
מבאבוב זצ"ל, אשר רכש בדמים מרובים את
כרכי התלמוד הבבלי של רבי בעריש, מחותנו
של בעל הפני יהושע. הגאון רבי בעריש, לא
רשם את הגהותיו בשולי הגמרא, מלבד פעם
אחת שבה הוא התקשה בביאור דברי
התוספות והוא רשם ביאור בדברי התוספות
שכותרתו: "שמעתי מן ההר"ג", ולאחר מכן
הוא רשם עליו גליון את הסיפור הבא, העומד
מאחורי ההר"ג שביאר לו את דברי התוספות.

המעשה אירע לפני כשלוש מאות שנים, באחת
מעירות פולין, בה כיהן ברבנות גאון בשם
רבי בעריש, מחותנו של ה"פני יהושע".

קצב בעל עבירה התגורר באוניה עיירה. לבו
גס בתורה, במצוותיה ובאיסוריה, אך למרבה
הפלא, הוא הקפיד על מצווה אחת, שעליה
החליט כי לעולם לא יתפשר. מצווה זו היתה
מצוות נטילת ידים.

בערב חג השבועות הקצב עמד הכן לחלק
בהמה שנשחטה זה עתה לנתיחיה, לאחר
שתוכשר על ידי הרב והבודקים, אך למרבה
אכזבתו, הבהמה התגלתה כטריפה, ולא ניתן
היה לאכול את בשרה. לבסוף, בהסכמתו של
הרב, הקצב נסע בלוויית משגיח הכשרות אל
כפר שהיה ממוקם במרחק מה מעיירתם, כדי
להשיג בשר כשר לחג השבועות עבור בני
העיירה.

יצאו השניים אל הדרך בעגלה. השעות נקפו
ורעבונו של הקצב החל גובר. הוא ביקש אחר
מים ליטול את ידיו כדי להשביע את רעבונו
בכריך הגון שנטל עמו לדרך, אך מים - אין.
בהתאם למנהגו, הוא התאפק ולא נגס בכריך.
כעבור זמן מה, הוא לא עמד ברעב, והחליט כי

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים פרטר** ז"ל
ב"ר מאיר ז"ל
נלב"ע י"ג סיון תש"ס
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י זוגתו מרת **נעמי פרטר** תחיה
ובני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **בנימין נפחא** ז"ל
ב"ר משה ז"ל
נלב"ע י' סיון תשמ"ח
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים הנטר** ז"ל
ב"ר דוד הלוי ז"ל
נלב"ע ט"ו סיון תשכ"ז
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

אליהם כאל שני מאכלים נפרדים, או כאל מאכל אחד. הגמרא קובעת, כי אם כאשר יטלו את החלק הקטן יותר, החלק הגדול יגרר אחריו, הרי הם נחשבים כמאכל אחד, וטמא הנוגע בחלק אחד מטמא את שני החלקים. אך אם בנטילת החלק הקטן הוא ייתלש מן הגדול וייתק הימנו, הרי לפנינו שני מאכלים נפרדים, שנגיעת הטמא באחד מהם, אינה מחילה טומאה על החלק השני.

בציעת פת המוציא באופן שכל הכר יגרר אחר הפרוסה: כוחה של הלכה זו יפה בכל חלקי התורה ולא בהלכות טומאה בלבד. הנה, כאשר יהודי עומד לסעוד את לבו בלחם, מצווה עליו לברך ברכת המוציא על כר שלם שאינו חתוך, אם ישנו ברשותו. ברם, טרם הברכה ראוי לכתחילה, לחתוך מעט בכיכר, כדי לצמצם ככל האפשר את זמן החיתוך שלאחר הברכה. ה"שולחן ערוך" (אורח חיים סי' קס"ז סעי' א') מדגיש: "וצריך לחתוך מעט, שאם יאחוז בפרוסה יעלה שאר ככר עמו" [בשבת אין נוהגים כן, עיי"ש רמ"א ומ"ב סי' ק"י].

בצק הנוגע בבצק אחר, נחשב בצק אחד: הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל ("קהילות יעקב" טהרות סי' ע"ב) למד סוגייה זו והוא תמה עד למאד, מאחר שבהלכות אחרות, חכמים הורו בבירור, כי גם שני חלקים נפרדים נחשבים כמאכל אחד. במה דברים אמורים? כידוע, מצוות עשה מן התורה להפריש תרומה מעיסה שעשויה מאחד מחמשת מיני דגן ולתתה לכהן. תרומה זו ידועה כמצוות 'חלה'. עיסה שגודלה אינו כשיעור ארבעים ושלש ביצים וחמישית הביצה, אינה חייבת ב'חלה'. והנה, למרבה הפליאה, שתי עיסות קטנות שהונחו זו לצד זו, והן נוגעות מעט זו בזו, כך שאם תנטל אחת מהן היא 'תנשוד' מעט בחברתה ותיטול מבצקה, הרי הן נחשבות כעיסה אחת - ואם יש בשתייהן גם יחד כדי שיעור, יש להפריש מהן תרומה ("שולחן ערוך" יו"ד סי' שכה סעי' א'). הרי לנו, כי גם חיבור רופף וקלוש, מאחד בין מאכלים.

שני מאכלים הנתונים בקדרת מים, נחשבים מאכל אחד: כמו כן, בגמרא שלמדנו זה לא מכבר (מנחות כד"א) נאמר, כי שני מאכלים הנתונים בקדרה ובה מים, נחשבים כמאכל אחד מפני שהמים מחברים ביניהם! כיצד ניתן להלום הלכות אלו, עם האמור בגמרתנו.

ובכן, כדי לנסות ולהפריד בין הדבקים, עלינו לאתר הבדל מהותי בין המקרים, כזה אשר יניח את הדעת ויעניק הסבר הגיוני לפיצול שלפנינו. בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל מצא חילוק זה והוא מניפו על נס בזהירות רבה. חתיכת הבשר המדוברת בסוגייתנו, שנפרסה כמעט לחלוטין, היתה לפני כן גוש אחד. כמו כן, הלחם שבו עוסק ה"שולחן ערוך" לגבי ברכת המוציא, הוא גוש אחד. לעומת זאת, שתי העיסות שהונחו זו לצד זו, מעולם לא היו גוש אחד, וכמו כן, שני המאכלים הצפים בקדירת המים, נוצרו מלכתחילה כשני מאכלים נפרדים.

מעתה, אומר בעל ה"קהילות יעקב", יתכן כי **גרוע חיבורו של השלם שנחתך, מזה שלא היה מחובר מעולם!** כאשר לפנינו שני גושים נפרדים, די בחיבור רופף, שהוגדר בידי חכמים, כדי להחשיבם כמאכל אחד. ברם, כאשר ניטל גוש אחד ונפרס, בוצעה בו פעולת הפרדה, מעשה המחלק בין שני החלקים, ולפיכך יש צורך בחיבור הדוק יותר, כדי להחשיבם כמאכל אחד, אשר בכוחו להתעלם מפעולת החיתוך המהווה משקל נגד לחיבור ביניהם.

הוא מסכם את דבריו, כי חילוק זה הוא חידוש גדול ועדיין יש לעיין בדבר [ועיי"ש שבדין חיבור לטומאה ע"י קדרה ובה מים, י"ל שהוא מדרבנן. ולגבי צירוף עיסות לחלה העירו בבית מדרשו, כי דין זה שונה, כפי שמצאנו שיש בו דין צירוף סל, ואין הלכה שיהיה מאכל אחד].

דף קלד"ב ואם אין שם כהן

מתנות כהונה בימינו

בשבוע זה ובשבוע שלאחריו, נלמד את הגמרות העוסקות בדיני מתנות הכהונה. על עשרים וארבע מתנות כהונה נצטווה ישראל, מהן הניתנות בבית המקדש בלבד, ויש מהן הניתנות בירושלים בלבד, ויש הניתנות בכל מקום.

בין מתנות הכהונה, נמנות הזרוע והלחיים והקיבה. כאשר יהודי שוחט בהמת חולין, עליו להעניק לבני שבט הכהונה את הזרוע - הרגל הקדמית הימנית, את הלחיים התחתונות ואת הקיבה של הבהמה, שנאמר (דברים יח"ג), "וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הזבח אם שור אם שה ונתן לכהן הזרע והלחיים והקיבה". מתנות כהונה אלו אינן קדושות כתרומה, ואי הפרשתן אינה מונעת את אכילת שאר חלקי הבהמה.

הנקודה שיש לתת עליה את הדעת היא, לאן התנדפה מצווה זו בימינו, מדוע אין מפרישים זרוע לחיים וקיבה מכל בהמה הנשחטת, כפי דרישת התורה, ומעניקים אותם לבני שבט הכהונה. נתחיל מבראשית.

מתנות כהונה בחוץ לארץ: גמרתנו דנה, אם מצוות הזרוע והלחיים נוהגת בארץ בלבד או בכל מקום שהוא (עיי' תוס' קל"ב ד"ה כר"א, רש"י שבת כ"ב ד"ה "הוה נקטי" ועוד).

ינטה מן הדרך אל תוך היער, שם מצויים מקווי מים שבהם יוכל ליטול את ידיו.

קצה החמה האדומה, נראה מעל קצות צמרות העצים המחוודים, בשעה שמשגיח הכשרות התחנן בפני הקצב לבל יסכן את נפשו בכניסה אל היער שורץ השודדים. הללו היו ידועים באכזריותם ובמזגם הסוער, ובכלל, טען המשגיח בלהט, עוד שעה קלה נגיע אל מחוז חפצנו ותשביע את רעבונך, לאחר נטילת ידים מהודרת. אך הקצב לא שת לדבריו. משגיח הכשרות המתין בשולי הדרך, בשעה שהקצב פסע אל תוך היער. השמש נעלמה זה מכבר, וקול פסיעותיו של הקצב נמוג במהרה ברעש ציוצי הציפורים שהתארגנו לשינה על ענפי העצים, והחרישו את המקום בקולות חדים.

לפתע, נשמעה צעקה מקפיאת דם. צווחה קצרה, בטון גבוה, שנקטעה באחת. הציפורים המשיכו בציוציהן. הקצב לא שב מן היער. משגיח הכשרות, נטל את השוט, הכה בכל מקום שזכר שיש להכות בו על הסוס כדי שיניע את העגלה, והמשיך לבדו אל הכפר שאליו עתידים היו הוא והקצב להגיע. הלילה כבר ירד על הכפר, שרוב תושביו כבר נמו על יצועם, עצמותיהם לאות מן היום שעבר, אוגרים מנוחה לקראת ליל שבועות הבא עליהם לטובה. חרמש זעיר תלה מעל ראשי האנשים הנדהמים שעוד נותרו ערים, בשעה שהתוודעו לגורלו הנורא של הקצב שחלק מהם הכירו באופן אישי. עם שחר, התארגנה חבורה גדולה מבני העיירה, פנו העירה וחיפשו את הקצב במשך שעות ארוכות. לאחר חיפוש מייגע, נמצאה גופתו של הקצב ההרוג.

הם נטלוהו לכפרם, הביאוהו לקבר ישראל, ובשעה שחזרו מבית העלמין, כבר התקינו ילדי חמד ענפים עמוסי ירק על קירות הבתים, ועל שער בית הכנסת. יהודים זקנים יצאו את בית המרחץ, נאנחים בהנאה, זאטוטים אצו הלוך ושוב להביא ולהוליד מנות מזון מהכא להתם ומהתם להכא, ומשגיח הכשרות הבין, כי לא זו בלבד שהקצב מת, ובני עיירתו לא יאכלו בשר בחג השבועות, אלא שהוא לא יזכה לחוג את החג עם בני משפחתו.

באותו ליל שבועות, עמד רבי בעריש ועסק בתורה. השעות נקפו וחלפו, והוא עדיין התקשה בהבנת דברי התוספות. לפתע, הוא הבחין כי הקצב עומד לפניו. הרב לא ידע כלל שהקצב נרצח והוא לקבורה בכפר אחר, שהרי משגיח הכשרות גם הוא לא שב לספר את שאירע. כאשר הרב הבחין בקצב, שאלו לרצונו, והלה השיב, כי שאלה בפיו. הרב הכיר היטב את הקצב, ואת מזגו הרע, וביקש ממנו לסור הימנו ואנא לא יפריענו ללמוד.

כבוד הרב, הפתיע הקצב את רבה של העיירה, אני נשלחתי אליך מבית דין של מעלה. הרב לא האמין לדבריו, אך לאחר שהקצב התעקש, אמר לו הרב, בזאת תבחן, אני מתקשה בהבנת דברי התוספות, חזור אל המקום שממנו אתה טוען כי הגעת אלי, ושאלם לפירוש דברי התוספות, לאחר מכן שוב אלי.

להפתעתו המרובה של הרב, הקצב חזר אליו כעבור רגע קט ובפיו פירוש נפלא להבנת התוספות. או אז, הקצב הציע את שאלתו לפני רבו. משגיעה לשמים, ביקשוהו לדון כיהודי שמסר את נפשו על קידוש ה', שהרי נהרג בגלל שביקש לקיים מצווה. מאידך, המקטרגים טענו, כי הוא סיכן את נפשו לשווא, והיה עליו להמנע מאכילה. כאשר רבו הצדדים, הוחלט, כי יירד אל רבי בעריש,

שיכרע בנידון. רבי בעריש הכרע, כי היה בכך משום קידוש ה', ולקצב היתה המנוחה. כל זאת, רשם רבי בעריש עלי גליון השי"ס שלו.

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק, פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il
.....

בברכת התורה העורך

דף קל"א הזרוע והלחיים והקבה שכר השחיטה הברכה והבדיקה

יהודי השוחט בהמת חולין, נותן לכהן את הזרוע, את הלחיים ואת הקבה. **האבן** עזרא (דברים יח"א) מסביר על ידך דרש, כי דווקא מתנות אלו נבחרו, שכן הכהן השוחט את הקרבנות בזרועו, ראוי לקבלת הזרוע, הלחיים הם כשכר לברכת הכהנים, והקבה, כשכר הבדיקה. **מהו** שכר הבדיקה? מבאר רבי אהרן לויין גאב"ד ריש"א, כי אין הכוונה לבדיקה מטריפית, שהרי למדנו (יא"א) כי לא היו צריכים לבדוק את הקרבנות מחשש טריפה, אך הריב"ש (סי' קס"ג) מצדד, כי בדיקת הראה נעשתה בהם.

דף קל"א הזרוע והלחיים והקבה
כלי האכילה - לכהן
נראה לי לבאר, כותב הגר"ז סורוצקין זצ"ל, כי הפרשת תרומות ומעשרות באה לברך את היבול שבשדה, ומתנת הזרוע והלחיים והקבה באים להשפיע שפע ברכה בעת האכילה. שהנה, בעת האכילה, האוכל זקוק ליקבה המעכלת את האוכל, ללחיים, היינו: פה ושיניים, כדי ללעוס את המאכל, ולזרוע כדי להביאו לפיו...

דף קל"א הזרוע והלחיים והקבה
מתנות כהונה לרב
כאשר המלבי"ם התמנה לרב, הוא נשא את דברו לפני קהל עדתו ואמר: **איני** מבקש מכם אלא שלש מתנות כמתנות הכהונה, הזרוע הלחיים והקבה. הזרוע - שתדקדקו בהנחת תפילין, הלחיים - הזהרו מגילוח בתער, והקבה - הקפידו שלא לאכול מאכלות אסורות...

דף קל"א ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך
אין להתיימש
דרש רבי חיים בן עטר:
גם אם חטא אדם ונתחייב כרת ועתידים חיו להקצר - ובקוצרכם את קציר ארצכם - לא תכלה פאת שדך לקצור - לא תכלה נפשך עד השורש האחרון ותאמר מה יש לי להפסיד כבר?! לעולם יש מקום לשוב בתשובה... ("אור החיים" ויקרא יט/ט).

דף קל"ב התם בדתורא
שה לכהן שור לכהנים
בגמרתנו מתבאר, שמתנות הכהונה של שור שנשחט, מחולקות לכהנים רבים משום גודלן, לעומת אלו שבבהמה דקה. **דבר** זה נרמז בפסוק (דברים יח"א): וזה יהיה משפט **הכהנים** [- לשון רבים -] אם שור, אם שה ונתן **לכהן** [- לשון יחיד -]... ("ימינו יוסף").

ה"שולחן ערוך" (יו"ד סי' ס"א) פוסק: "מתנות נוהגות בכל מקום, בין בארץ בין בחוצה לארץ... ויש מי שאומר שאין נוהגות בחוצה לארץ, וכן נהגו". באומרו "וכן נהגו", ה"שולחן ערוך" אינו מתכוון לכך שהלכה נפסקה כדעת הסוברים שאין מצווה זו נוהגת בחוץ לארץ, שכן, מדברי הרמב"ם וראשונים רבים נוספים עולה, כי מצוות מתנות כהונה נוהגת בחוץ לארץ, אלא שה"שולחן ערוך" מציין, כי העולם נהגו כדעת המקילים, שהמצווה אינה נוהגת בחוץ לארץ. אמנם, גדולי עולם, כהגאון מוילנא זצ"ל וה"חתם סופר" זצ"ל, נהגו לקיים את מצוות מתנות כהונה, אף על פי שהתגוררו בחוץ לארץ (עיי"ש ב"פתחי תשובה" ובביאור הגר"א ובמעשה רב לגר"א סי' ק"ג).

משנמקד את מבטנו בארץ ישראל, הדברים אינם פשוטים כלל ועיקר. הכל מודים כי בארץ ישראל מצוות מתנות כהונה נוהגת, וגדולי הדורות שעסקו בנושא זה, הביע את אי שביעות רצונם, כל אחד בסגנונו הוא, מהעלמותה הכמעט מוחלטת של מצווה מדאורייתא זו [על כל פנים, מדרבנן, לשיטות שהחוב בארץ ישראל בלבד, אם בזמן הזה תרומות ומעשרות אינם נוהגים מן התורה, עיי' "מנחת חינוך" מצווה תקי"ו, וב"חזון איש" שביעית סוף סי' ב'].
האם הכהנים שבימינו כהנים: הטענה היחידה אשר ניתן להתבסס עליה כדי להקל היא, אי הבהירות הקיימת לגבי ייחוסם של הכהנים. כידוע, מחמת רוב הגלויות והצרות שעברו על ראשינו, אין וודאות לייחוסם של הכהנים, ולדעת היעב"ץ (שאלת יעב"ץ סי' קנ"ה), בימינו, אין רוב הכהנים בני אהרן. מעתה, בעל הבהמה רוצה לקיים את המצווה אך הוא עומד חסר אונים מפני שאינו יודע למי לתת את מתנות הכהונה, מיהו כהן.

ברם, רוב הפוסקים חולקים וסוברים, כי הדברים אינם נכונים כל עיקר - הטענה, כי ההלכה מתייחסת אל הכהנים בני ימינו כספק כהנים, אינה נכונה. כל כהן שקיימת חזקה לגבי כהונתו, נחשב ככהן וודאי מן התורה, אלא שבמקרים מסויימים, חכמים הורו להתייחס אליהם כספק כהנים **לחומרא**, לחומרא בלבד, אך מעמדו של הכהן נותר על כנו, ללא ערעור (עיי' שו"ת "חתם סופר" יו"ד סי' רצ"א, "חזון איש" שביעית סי' ה' ס"ק י"ב).

ברכת פדיון הבן בשם ובמלכות, הכיצד? הנה, כותבים הפוסקים, כיצד הכהנים מברכים את ברכת הכהנים בשם ובמלכות, אם הם ספק כהנים. ויותר מזאת, נניח כי כל כהן בטוח בכהונתו והוא מברך, אך כיצד ישראל הפודה את בנו מברך את ברכת הפדיון בשם ובמלכות, הרי יתכן שה'כהן' העומד בפניו אינו אלא ישראל. מוכח, איפוא, כי כהן המוחזק ככהן, הרי הוא כהן לכל דיני התורה, וכמובן שיש להעניק לו את מתנות הכהונה.

פדיון הבן ומתנות כהונה בטקס אחד: הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל ("כרתי ופלת") סי' ס"א ס"ק ו') מספר, כי "הרב החסיד המפורסם לרבים מוהר"ר בנימין וואלף פרענקיל זצ"ל", ביקש להדגיש זאת ברבים, והוא שחט בהמה בעת שערך לבנו פדיון הבן, ונתן ממנה מתנות כהונה לכהן שפדה את בנו, שהרי "למה אחשוש שאינו כהן אמיתי והרי אני פודה אצלו את בני". וזאת, יש לזכור, הוא עשה למרות שהוא שהה בחוץ לארץ (ראה עוד, "יד אפרים" יו"ד סי' ס"א סעי' כ"א).

[אפשרות נוספת מועלת על ידי ה"חזון איש" זצ"ל (שביעית סי' ב' ס"ק ו'), להסביר מדוע נהגו שלא לתת מתנות כהונה, כפי שצידד שם, סי' ה' ס"ק י"ב, לגבי מעשר ראשון, שאין לתיתו ללוי אלא כל אחד ירשום בפנקסו את ערך המעשר שהצטבר בידו, שהוא חייב ללוויים. זאת, כדי שלא יוצר מצב שאנשים שבודאי אינם לוויים יכריזו על עצמם כלוויים, כדי לקבל את המעשר. יתכן שכן גם ביקשו לנהוג לגבי מתנות כהונה. אך הוא מציין, כי בפוסקים נכתב, שיש לנהוג כיום במתנות כהונה. כפי הנראה צריך לומר, שתקנת חכמים זו התייחסה למעשר ראשון בלבד].

תקנות רבני ירושלים: מידי תקופה, התעוררו יושבי הארץ להתחזק במצווה זו, ובספר "ארץ ישראל" (מצוות התלויות בארץ, מצוות מתנות כהונה סעי' י') מספר, כי לפני כמאה ושלשים שנה, הנהיגו על פי הוראת רבני ירושלים עיה"ק, המהרי"ל דיסקין זצ"ל והגר"ש סלנט זצ"ל, רישום מדוייק של שחיטות הבהמות והכבשים בבית המטבחים, והעניקו את תמורת מתנות הכהונה לכהנים.

העולה מן הדברים, כי מצווה זו נוהגת בארץ ישראל, ויהודי השוחט את בהמתו בארץ ישראל, חייב במתנות כהונה. אמנם, הרוכש חלקי בשר מן הבהמה, רשאי לאוכלם, גם אם בעל הבהמה לא קיים את המצווה.

דף קל"ב רב כהנא אכל בשביל אשתו
גידרה של מצוות מתנת כהונה

הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א ("דרך אמונה" פ"ט הל' כ'), כותב סברה מתוקה מדבש, בנסיון להבדיל בין מצוות נתינת התרומה לכהן לבין מצוות נתינת מתנות הכהונה שאין עליהם קדושה.

נישואי כהנת וישראלית אינן משנים את מוצאן: אמרה תורה (ויקרא כב"א), משנה תרומות פ"ח משנה א'), כי ישראלית הנשאת לכהן, רשאית לאכול מתנות כהונה, בכללם תרומה שהיא קדושה, שכן, עם נישואיה, חלים עליה דינים המאפשרים לה לאכול את מתנות הכהונה הקדושות. כמו כן התורה קובעת, כי כהנת הנשאת לישראל, אינה רשאית

לאכול מתנות כהונה שיש בהן קדושה, כתרומה, ביכורים והפרשת חלה, מפני שקדושת הכהונה פרוחה הימנה עם נישואיה לישראל. ברם, הנישואין אינם משנים את מוצאן של הכהנת ושל הישראלית שנישאו. כלומר, הישראלית שנישאה לכהן לא הפכה לכהנת, היא אינה בת שבט הכהונה, המציאות אינה משתנה, אלא היא ישראלית בעלת יכולת לאכול מתנות כהונה. וכמו כן להיפך, כהנת שנישאה לישראל, איבדה את קדושתה, אך היתה ועודנה בת שבט הכהונה.

לפיכך, כהנת שנישאה לישראל, זכאית לקבל מתנות כהונה שאין בהם קדושה, כגון, זרוע לחיים וקיבה, שהרי כהנת היא, ואין כל מניעה להעניק לה מתנות אלו, כך מבואר בסוגייתנו.

לאחר שביססנו נתונים אלו, נתרכז בשאלה הבאה.

האם הנותן זרוע לחיים וקיבה לישראלית הנשואה לכהן, יוצא ידי מצוות מתנות כהונה. בשאלה זו חבויים שני צדדים קוטביים. מצד אחד, הלא אינה כהנת ויש להעניק מתנות כהונה לכהן. מצד שני, הרי היא נשואה לכהן ואפילו תרומה היא רשאית לאכול. בעל "ערוך השולחן" קובע (יו"ד סי' ס"א סעי' ל"ו), כי הנותן לא יצא ידי חובה! עליו לתת את המתנות לכהן ולא לאשתו הישראלית (ועיי' שביאר עפ"י את דברי הספר).

לכאורה, הכרעתו עומדת בסתירה מפורשת להלכה הקובעת, כי הנותן תרומה לישראלית אשת כהן, קיים את מצוות נתינת מתנות כהונה במלא הדרה. היתכן? תרומה, שקדושתה רבה, ואינה נאכלת אלא לכהנים, ניתן לתת לישראלית אשת כהן, ואילו זרוע לחיים וקבה, שאין להם כל קדושה ונאכלים על ידי הכל, יש לתת לכהן בלבד ולא לאשתו - מה הגיון בדבר. הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, כותב חילוק מזהיר המפריד בין הדבקים, כאשר הנימוקים ששימשו כבסיס לשאלתנו, מהווים את התשובה בעצמה!

הנה כי כן, התרומה קדושה היא ואינה נאכלת אלא לכהנים. מעתה, כאשר נדון בגדרה של מצוות נתינת מתנת הכהונה של תרומה, ניתן לומר, כי המצווה היא לתת את התרומה הקדושה, לכל מי אשר דיני קדושת הכהונה, המאפשרים לאכול תרומה, חופפים עליו ובאפשרותו לאכול את התרומה. מאחר שאשת הכהן נכללת בקבוצת האנשים הרשאים לאכול את התרומה, מובן כי ניתן לקיים את מצוות נתינת התרומה על ידי נתינתה לה.

ברם, הזרוע הלחיים והקיבה, אינם קדושים, כאמור, והכל רשאים לאוכלם. מעתה, כאשר נבקש להגדיר את מצוות נתינתם לכהנים, בלתי אפשרי לקבוע כי המצווה מתקיימת כאשר נותנים את המתנות למי אשר ראוי לאוכלם, שהרי הכל ראויים לאוכלם, גם ישראלים. לפיכך, יש לתור אחר הגדרה שונה, המבדילה בין הכהנים לאחיהם הישראלים והיא, כי יש לתת את המתנות לבן שבט הכהונה בלבד! ברור, איפוא, כי שוב לא ניתן לתת זרוע לחיים וקיבה לאשת כהן, שכן, היא אינה בת שבט הכהונה...

הסברה יפה, הרעיון מבריק, אך לבסוף מסיק הגר"ח קנייבסקי שליט"א כי הוא אינו נכון! שכן, מעשר ראשון הניתן ללוי, אינו דומה לתרומה אלא לזרוע לחיים וקיבה, אין עליו כל קדושה והכל רשאים לאוכלו. ובכל זאת, מדברי הגמרא (יבמות פ"א) והראשונים (שם) מוכח, שהנותן מעשר ראשון לאשת לוי - קיים את מצוות הנתינה... (עיי' שבי"ערוך השולחן, סעי' ל"ג, שסובר כי הנותן מעשר ראשון לאשת לוי לא יצא ידי חובה, אך האחרונים חולקים ע"ד, כפי שהוכיח ב"דרך אמונה" שם).

נקודות הפצה בחו"ל

ארצות הברית: ניתן לקבל את הגליון "מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית מדי שבוע בדואר לפרטים בטל. 718-253-6218
ניו ג'רסי: משפ' פרי 201-871-5850
לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר 818-5098880
הוליווד: הר"ר יחזקאל בראון 44+ (0)8700-416000

קנדה מונטריאלי: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160
טורונטו: הר"ר דניאל כאהן 416-182-3848
ארגנטינה: הר"ר מרדכי באבעק 5411-4862-9313
אוסטרליה: הר"ר יחזקאל בראון 613-95300217

ברזיל: הר"ר יהושע פסטרנק 011-30513955
ונצואלה: הר"ר סעדיה שוקרון 552-66-25 (0058212)
מקסיקו: הרב שאול מלאה 251-02-46 (0052555)
צרפת: הר"ר יהודה בוכינגר 333-88140301
שווייץ: הר"ר רפאל מוסבכר 014620030

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד

שיעור דף היומי סוכוטשוב

בשורה טובה לתושבי יהוד

במסגרת פעילותינו להקמת

שיעורי תורה לבני הנוער,

הננו שמחים להודיע על קיומו של

שיעור בסוגיות הדף היומי לבני נוער

בביה"ס התיכון

רח' בן צבי - יהוד

בכל יום שני בין השעות 9:00 - 9:45 בבוקר

ע"י מגיד השיעור

הרב מרדכי שלמה כהן שליט"א

מרבני בית מדרשנו

הציבור מוזמן

לעילוי נשמת

הר"ר יוסף עודד ז"ל

ב"ר זכריה יחיא ז"ל נלב"ע ב' סיון תשנ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י רעייתו גבי יהודית תחיה

בניו, בנוותו ומשפחתיהם שיחיו

לעילוי נשמת

ר' פנחס רוזנפלד ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע י"ב סיון תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנם וכלתם

הר"ר נחמן והניה רוזנפלד שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר חיים שלמה גוטסגנדה ז"ל

ב"ר ישראל שאול ז"ל נלב"ע י"ד סיון תשנ"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י נכדו ידידו הר"ר שאול

חסידאלי ומשפ' שיחיו ב"ב

לעילוי נשמת

מרת חנה גוטווקס ע"ה

ב"ר ישראל עמנואל ז"ל נלב"ע ט"ו סיון תשנ"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנם וכלתם הר"ר יוסף גוטווקס וזוג

מרת גניה ומשפ' שיחיו-אנגוולד ניו ג'רסי

בשורה טובה ללומדי הדף היומי
גבאי בתי הכנסת ומגידי השיעורים
בימים אלו אנו מוציאים לאור
גמרות מפוארות
מסכת "בכורות- ערכין - תמורה"
(בכרך אחד)
הגמרות מחולקות במחיר מסובסד
ללומדי הדף היומי.

לפרטים והרשמה נא לפנות ליוסי הלפרין במשרדי מאורות: טל. 03-6164725 פקס 03-5780243